

ÖZEL EĞİTİM DERGİSİ

IĞDIR REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

SAYI 3

NİSAN 2021

OTİZM SPEKTRUM
BOZUKLUĞU

TERAPİ YÖNTEMLERİ

YANLIŞSIZ ÖĞRETİM
YÖNTEMLERİ

İÇERİK:

Tahir AKIŞ
Murat TAŞ
Muhammed Raşit YILDIRIM

Tasarım:

Betül Ebrar YAVRUTÜRK

Adres:

14 Kasım Mahallesi İlham Aliyev
Caddesi No 280 Merkez/IĞDIR

Telefon:

04762264189

E-Posta:

<http://igdirram.meb.k12.tr/>

**İğdir Rehberlik Ve Araştırma Merkezi Özel Eğitim Hizmetleri Bölümü
Tarafından Öğrenci, Öğretmen ve Ailelere Müşavirlik Yapılması
Amacıyla Çıkarılmıştır**

İçindekiler

Otizm Spektrum Bozukluğu.....	3
Tanım.....	3
Nedenleri.....	3
OSB Tanısı Olan Bireylerin Özellikleri.....	4
Tanılama Süreçleri.....	5
Tedavi ve Eğitim Öğretim Süreçleri.....	6
Yasal Haklar.....	7
Terapi Yöntemleri.....	8
Duyusal Bütünleştirme Terapisi.....	8
İşitsel Bütünleştirme Terapisi.....	8
Müzik Terapisi.....	9
Sanat Terapisi.....	9
Drama Terapisi.....	10
Hayvan Terapileri.....	10
Yanlışsız Öğretim Yöntemleri.....	11
Yanlışsız Öğretim Nedir.....	11
Uygulayıcı Özellikleri.....	11
Tekli İpuçlarının Kullanıldığı Öğretim Yöntemleri.....	11
Uyaran İpuçlarının Kullanıldığı Yöntemler.....	11
Yanlışsız Öğretimin Temel Kavramları.....	12
Sabit Bekleme Süreli Öğretim.....	13

Otizm Spektrum Bozukluğu

TANIM:

OSB, sosyal iletişim ve etkileşim becerilerinde yetersizlik ile sınırlı ve yineleyici davranış, ilgi ve etkinliklerle kendini gösteren ve erken çocukluk döneminde ortaya çıkan gelişimsel bir bozukluktur.

(a) Sosyal iletişim ve etkileşim becerilerinde yetersizlik:

- İlişki kurma ve sürdürmede zorlanma
- Göz kontağı kuramama
- Duyguları ifade edememe
- Etkileşim başlatma ve sürdürmede zorlanma

(b) Sınırlı ve yineleyici davranış, ilgi ve etkinlikler:

- Basmakalıp ve tekrarlayıcı motor hareketler
- Aynılıkta ısrar, rutine sıkı bağlılık
- Sınırlı ve yoğun ilgi alanı
- Duyusal az veya çok uyarılma

NEDENLERİ:

OSB'ye neden olan etmenler henüz tam olarak bulunamasa da olası etmenler genel olarak genetik, ailesel ve çevresel etmenler olarak sınıflandırılabilir.

Genetik Etmenler:

OSB'nin nedenlerini belirlemeye yönelik yürütülen bilimsel araştırmalar OSB'nin büyük ölçüde genetik olabileceğine dair sonuçlar ortaya koymaktadır. Genetik araştırmaların temelini kardeşler ve ikizlerle yürütülen çalışmalar oluşturmuştur. Araştırmalar, kardeşlerin birinde varsa diğerinde de OSB olma olasılığının %3-%19 arasında olduğunu göstermektedir. Bu oran, çift yumurta ikizlerinde %30'a; tek yumurta ikizlerinde ise %70-%90'a kadar çıkmaktadır. OSB'nin genetik temeli ile ilişkilendirilen diğer bir durum ise OSB tanısı olan çocukların merkezi sinir sistemi ve bu sistemin bir parçası olan beyin yapısı ve işleyişinde çeşitli farklılıkların görülmesidir.

Ailesel Etmenler:

OSB'nin ailenin ekonomik durumu, kişilik özellikleri ve çocuk yetiştirme özellikleri ile ilişkili olabileceği belirtilmiş ancak araştırmalar ailesel etmenlerle OSB arasında bir ilişki olmadığını göstermiştir. Günümüzde OSB her kıtada, her toplumda, farklı ırklarda ve ailelerde görülebilmektedir.

Ailesel etmenlerden OSB ile ilişkili olabileceği araştırmalarla ortaya konan tek özellik anne-baba yaşıdır. Anne-baba yaşı ve OSB arasındaki ilişkiyi inceleyen bilimsel araştırmalar ileri anne-baba yaşının OSB olan çocuğa sahip olma riskini arttırdığını göstermektedir.

Çevresel Etmenler:

Çevresel etmenlerle ilişkili olarak besinler, aşular ve toksinler ön plana çıkmaktadır. Ancak hemen belirtmeliyiz ki bugün bu özelliklerin hiçbirinin OSB ile bağlantısı bulunamamıştır.

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU TANISI OLAN BİREYLERİN ÖZELLİKLERİ

- Aynılık konusunda ısrar eder; değişime direnç gösterir
- İhtiyaçları ifade etmede güçlük çeker; kelimeler yerine jestler veya işaretler kullanır
- Normal duyarlı dil yerine tekrar eden kelimeler veya ifadeler kullanır. (ekolali)
- Diğerlerinin anlayamadığı sebeplerden üzölmek, güölmek, ağlamak,
- Yalnız kalmayı tercih etmek; mesafeli tavır
- Öfke nöbetleri
- İnsan yüzlerini tanımada zorluk
- Sarılmak veya kucaklanmak istemeyebilir
- Göz teması az veya hiç yoktur
- Normal öğretim yöntemlerine tepkisizlik
- Tuhaf oyunlara takılı kalmak
- Nesnelere döndürmek
- Nesnelere olan uygunsuz bağıllık
- Ağrıya karşı görünen aşırı duyarlılık veya duyarsızlık
- Tehlike korkusu olmama
- Fark edilir derecede aşırı fiziksel aktivite veya aşırı derecede düşük aktivite
- Düzensiz ince/kaba motor becerileri
- Sözlü ipuçlarına yanıt vermeme; işitme testleri normal aralıkta olmasına rağmen sağır gibi davranma

TANILAMA SÜREÇLERİ

Tıbbi Tanılama:

Tıbbi tanılama çocuğun yetersizliğinin olup olmadığını belirlemek üzere gerçekleştirilen tanılama sürecidir. Bu kapsamda değerlendirme, Sağlık Bakanlığı tarafından yetkilendirilmiş hastanelerde görev yapan çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanları tarafından yapılmaktadır. Bu uzmanların tanı koyma sürecinde kullanabilecekleri herhangi bir laboratuvar testi (örneğin kan testi, idrar testi) ya da tıbbi test bulunmamaktadır. Uzmanlar gözlem aracılığıyla, çocukla iletişim içerisinde olan kişilerle yapılan görüşmeler neticesinde ve kimi zaman da OSB'nin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiş standart işlevsel bilişsel gelişimi değerlendirme araçlarından faydalanarak değerlendirme yapmaktadırlar. Değerlendirme sonucunda OSB tanısı olduğuna karar verilen çocuklar için Çocuklar için Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) düzenlenmektedir.

Çocuğunuzun OSB'ye özgü sözü edilen belirtileri taşıdığını düşünüyorsanız ya da eğitsel değerlendirme ve tanılama süreçlerini yerine getiren Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM) tarafından bu doğrultuda bir yönlendirme yapılmışsa ilk yapmanız gereken tıbbi tanılama için doğrudan bir sağlık kuruluşuna başvuruda bulunmanızdır. Bu amaçla az önce de vurgulandığı gibi Sağlık Bakanlığınca ÇÖZGER düzenlemeye yetkilendirilmiş hastanelere başvurabilirsiniz.

Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama

Eğitsel değerlendirme ve tanılamada çocuğun günlük yaşamını ve eğitimini bağımsız olarak sürdürebilmesi için sahip olması gereken beceriler değerlendirilir. Ülkemizde, eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmeti RAM'da oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından verilmektedir. Bu amaçla RAM'a yapılacak müracaatlarda ebeveynler olarak sizler bizzat randevu başvurusunda bulunabileceğiniz gibi çocuğunuzun devam ettiği okul da yazılı başvuruda bulunabilir.

Randevuya giderken yanınızda bulundurmanız gereken bazı evraklar olduğunu unutmayınız.

TEDAVİ VE EĞİTİM ÖĞRETİM SÜREÇLERİ

OsB'ye İlişkin Tedavi Süreçleri:

Günümüzde OSB'nin bilinen tıbbi bir tedavisi yoktur. Ancak OSB'ye eşlik eden kaygı, depresyon gibi psikiyatrik bozukluklara; sinirlilik, öfke kontrolü ya da saldırganlık gibi davranışlara; epilepsi, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu gibi tanılara yönelik ilaçların kullanıldığı ve bu ilaçların bazılarının hedeflenen belirtilerin azaltılmasında etkili sonuçlar verdiği bilinmektedir.

Tıbbi uygulamaların tek başına kullanılması yerine davranışsal ve eğitsel uygulamalarla birlikte kullanılması durumunda OSB tanısı olan çocukların dil, iletişim ve sosyal becerilerinin gelişmesinde, olumlu davranışlarının artmasında ve problem davranışlarının azalmasında etkili olabilmektedir.

OsB'ye İlişkin Eğitim Öğretim Süreçleri:

Günümüzde OSB'nin bilinen tek tedavisinin eğitim olduğu belirtilmektedir. Bu da OSB tanısı olan çocukların uygun eğitim ortamlarına yerleştirilmesini gerektirmektedir. Eğitsel değerlendirme ve tanılama başlığında da söz edildiği gibi Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından OSB tanısı olan çocukların özel eğitim okuluna, özel eğitim sınıfına ya da kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim ortamına yerleştirilmesine karar verilebilir.

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim: Özel eğitime gereksinim duyan çocuklar diğer çocuklarla genel eğitim sınıfında günün bir bölümü ya da tam gün eğitim alabilir. Çocuklar okulda bulunan eğitim programını takip ederler. Ek olarak çocukların eğitim amaçlarından en üst düzeyde faydalanabilmesi için destek eğitim hizmetleri de sunulur (örneğin destek eğitim odası).

Özel eğitim sınıfı: Okullarda yer alan, durumları özel bir sınıfta eğitim almayı gerektirecek çocuklar için açılan sınıflardır. Sınıflar, çocuğun yetersizlik türü, akademik ve sosyal beceri gibi çeşitli alanlardaki performansları dikkate alınarak açılır. Özel eğitim sınıfında bulunan çocuklar yarı-zamanlı (günün bir bölümü) kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimden de faydalanabilirler.

Özel eğitim okulu: Özel eğitime gereksinim duyan çocuklara hizmet veren ve özel olarak yetiştirilmiş personelin yer aldığı okullardır. Okullarda uygulanan eğitim programları ve yöntemler özel eğitim gerektiren çocuklara yöneliktir. Yatılı, gündüzlü, özel ya da resmî olabilir.

YASAL HAKLAR

Yasal Haklardan Kimler Yararlanabilir

Ülkemizde bu haklardan yararlanmak için 18 yaş üstü bireylerin Sağlık Bakanlığı tarafından Engelli Sağlık Kurulu Raporu vermeye yetkilendirilmiş bir hastaneden alınan raporla en az %40 oranında engelli olduğunu belgelemiş olması; 18 yaş altı bireylerin ise, 20 Şubat 2019 tarihinde yayınlanan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik (ÇÖZGER) gereği, aldıkları raporda “özel gereksinim var (ÖGV)” ibaresinin yer alması gerekmektedir.

Eğitim Hakları

Bu bireylerin zorunlu öğrenim çağı 36 aydan itibaren başlamaktadır. Çocukların gelişimi ve özellikleri dikkate alınarak okul öncesi dönemde eğitim süresi uzatılabilmektedir. Zorunlu eğitim süresi boyunca özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla sürdürmeleri esas olmakla birlikte bu bireyler özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik açılmış olan özel eğitim okulları veya özel eğitim sınıflarından da yararlanabilmektedirler. Ayrıca;

- 0-36 ay arasında bulunan özel eğitim ihtiyacı olan çocuklara erken çocukluk dönemi eğitim hizmeti,
- Zorunlu öğrenim çağındaki özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sağlık problemi nedeniyle en az 12 hafta süreyle örgün eğitim kurumlarından yararlanamayacağı ya da yararlanması durumunda sağlığı açısından risk oluşturacağını belgelendiren bireylere evde eğitim hizmeti,
- Zorunlu öğrenim çağındaki özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sağlık problemi nedeniyle sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören öğrencilere eğitimlerini sürdürmeleri için hastaneler bünyesinde açılan sınıflarda eğitim hizmeti, • Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin mesleki, teknik, sosyal veya kültürel alanlarda bilgi ve becerilerle donatılması, onların hayata kazandırılması, üretken bireyler hâline getirilmesi amacıyla bu bireylere halk eğitim merkezlerince yaygın eğitim hizmeti verilebilmektedir.

- Engelli sağlık kurulu raporu oranı %20 ve daha fazla olanlar ile ÇÖZGER raporunda özel gereksinimi olduğu belirtilen bireyler RAM'da yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda düzenlenen destek eğitim raporu doğrultusunda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde sunulan destek eğitim hizmetinden yararlanabilmektedir.
- Ücretsiz okul servisi
- Ders muafiyeti
- Destek eğitim odası
- Tamamlayıcı eğitim
- Kolaylaştırıcı kişi
- Sınav tedbir hizmetleri
- Üniversite sınav başvurusu

Terapi Yöntemleri

1. Duyusal Bütünleştirme Terapisi

Duyusal bütünleştirme (SI: Sensory Integration) terapisi, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda duyu organlarının sağladığı bilgileri algılama, işleme ve anlamlandırma yeteneğinde bazı sorunlar olduğunu varsayar. Dolayısıyla, bu sorunları gidererek ve duyu bütünleştirme yeteneğini geliştirerek zihinsel işlevleri arttırıp, davranış sorunlarını azaltmayı hedefler. Genellikle uğraşı terapistleri tarafından yürütülen duyu bütünleştirme etkinlikleri arasında; vücudu fırçalamak, dizleri ve dirsekleri sıkıştırmak, skoter tahtasında kendini döndürmek, hamakta sallanmak vb. sayılabilir. Bir de, duyu diyeti adı verilen uygulamalar söz konusudur. Duyu diyetine örnek olarak vücut çorabı, ağırlıklı yelek giymek, ağız bölgesine ya da vücudun başka bölümlerine masaj yapma verilebilir.

Duyusal bütünleştirme otizm spektrum bozukluğu alanında 1970'lerden bu yana yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, henüz yeterli bilimsel dayanağa sahip değildir. Yapılan kapsamlı bir araştırma derlemesi, ikna edici deneysel araştırma bulgusu eksikliğine işaret etmektedir (Baranek, 2002).

Kaynaklara Örnekler:

a) Schaaf, R. C. ve diğ., (2013). An intervention for sensory difficulties in children with Autism: A randomized trial. Journal of Autism and Developmental Disorders. DOI: 10.1007/s10803-013-1983-8

Yöntemin Değerlendirmesi: Zayıf

Bu yöntemin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren deneysel araştırma henüz yoktur ya da yapılan deneysel araştırmalar bu yöntemin otizmlili çocuklar üzerinde herhangi bir olumlu etkisi olmadığını göstermiştir.

2. İşitsel Bütünleştirme Terapisi (AIT)

İşitsel bütünleştirme terapisi (AIT: Auditory Integration Training) 1960'lı yıllarda Berard tarafından Fransa'da geliştirilmiş olup, daha sonraları Tomatis, Earobics, Fast for Words gibi isimlerle de uygulanmaya başlamıştır. İşitsel bütünleştirme terapisinin başında çocuğun hangi frekanslara karşı aşırı hassas olduğu belirlenir ve terapi seanslarında bu frekanslardan arındırılmış olan müzikler çocuğa kulaklıklardan dinletilir. Bu yöntemin bazı seslere ilişkin aşırı hassasiyeti ve davranış sorunlarını azalttığı yönünde araştırmalar olduğu gibi, işe yaramadığı ya da davranış sorunlarını arttırdığı yönünde de araştırmalar vardır.

Altı deneysel araştırmanın verilerini tekrar inceleyerek 2006 yılında bir sistematik derleme çalışması yürüten Sinha ve arkadaşları, bu araştırmalarda çeşitli yöntemsel sorunlar olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Dolayısıyla, işitsel bütünleştirme terapisinin otizmlili çocuklar üzerindeki etkilerinin henüz bilimsel temele dayanmadığına karar vermişlerdir.

Kaynaklara Örnekler:

a) NAC (2009). National Standards Report. ABD :NAC

b) www.summaries.cochrane.org/CD003681/auditory-integration-therapy-for-autism-spectrum-disorders

Yöntemin Değerlendirmesi: Zayıf

Bu yöntemin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren deneysel araştırma henüz yoktur ya da yapılan deneysel araştırmalar bu yöntemin otizmlili çocuklar üzerinde herhangi bir olumlu etkisi olmadığını göstermiştir.

3. Müzik Terapisi

Müzik terapisi birlikte şarkı söyleme, enstrüman çalma ve müziğe dansla eşlik etme etkinlikleri aracılığıyla sertifikalı terapistler tarafından uygulanan terapi yöntemidir. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda müzik terapisinden umulan yararlar şöyle sıralanabilir:

Duygusal bağ kurma: Müzik terapisinde yer alan etkinliklerin çocuğun terapistle ve başkalarıyla duygusal bağ geliştirmesine yardımcı olması beklenir.

Sözel ve bedensel dilin kullanımını arttırma: Müziğin iletişim isteklerini arttırması beklenir.

Davranış sorunlarını azaltma: Enstrüman kullanımı ve dans sırasında çocuğa görsel, dokunsal ve işitsel uyarılar birlikte ulaşır. Bu uyarılmanın çocuğun ince ve kaba devinsel gelişimini arttırabileceği, kendisinin farkına varmasını kolaylaştırabileceği ve uygun olmayan davranışlarını azaltabileceği düşünülür.

Başarı duygusunu yaşatma: Enstrüman çalmak, şarkı söylemek ya da dans etmek çocuğun başarı duygusu yaşammasını sağlayabilir.

Müzik terapisinin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerindeki etkilerini gösteren çalışmaların çoğu deneysel olmayan çalışmalardır. Ancak, müzik terapisinin olumlu etkileri bir meta-analizi (yayımlanmış çalışmaların verilerinin yeniden analizi) araştırmasıyla da gösterilmiştir (Whipple, 2004).

Kaynaklara Örnekler:

a) NAC (2009). National Standards Report. ABD :NAC

b) Whipple, J. (2004). Music in intervention for children and adolescents with autism: A meta-analysis. Journal of Music Therapy, 41, 90-105.

c) www.asatonline.org/treatment/treatments/music.htm

Yöntemin Değerlendirmesi: Orta

Bu yöntemin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren deneysel araştırmalar oldukça sınırlıdır.

4. Sanat Terapisi

Sanat terapisinde; resim, seramik, heykel vb. plastik sanatların bireyin kendini ifade etmesine aracılık ederek bireyin duygusal olarak rahatlamasını sağlaması hedeflenir. Diğer bir deyişle, sanat terapisi, bireyin başka yollarla ifade edemediği duygu ve düşüncelerinin sanatsal üretimlerle açığa çıkmasını sağlamaya çalışır.

Sanat şemsiyesi altındaki herhangi bir terapi yönteminin ana amacı, estetik yönün yaşanması ve ortaya çıkabilmesi için güvenli ve yargılamayan bir ortamın oluşturulmasıdır. Sanatsal etkinliğin doğası, etkin şekilde bir nesne ile uğraşmayı, risk almayı ve bireyin kendini ifade etmesini içermektedir. Sanat yapılırken; şekillerin ve hacmin bilişsel gelişime; renklerin, kokuların ve dokuların duyulara; genel sürecin ise fiziksel koordinasyona yararı olduğu varsayılır. Böylece, hem estetik farkındalığın, hem de çeşitli becerilerin gelişmesi beklenir. Sanatın, çocuğu cesaretlendirerek, onu teşvik ederek iletişim yolunu açacağı umut edilir.

Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda sanat terapisinin etkilerini irdeleyen araştırmalara ihtiyaç vardır.

Kaynaklara Örnekler:

a) www.asatonline.org/treatment/treatments/art.htm

Yöntemin Değerlendirmesi: Zayıf

Bu yöntemin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren deneysel araştırma henüz yoktur ya da yapılan deneysel araştırmalar bu yöntemin otizmliler için çocuklar üzerinde herhangi bir olumlu etkisi olmadığını göstermiştir.

5. Drama Terapisi

Drama terapisinde amaç, sahne sanatlarında yer alan rol oynama, öykü anlatma vb. etkinlikleri kullanarak kişilerin duygusal gelişimlerine ve kendilerini ifade etmelerine katkıda bulunmaktır. Drama terapisi sırasında uygun olmayan davranışlar da çeşitli yaratıcı hareketlere dönüştürülmeye çalışılır. Terapiden beklenen yararlarından biri de bireyin yaratıcı kapasitesine ulaşmasına yardım etmektir. Bazı oyun yöntemleriyle nesnelere araç olarak kullanarak insanlarla ilişki kurmak geliştirilmeye çalışılır. Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda drama terapisinin etkilerini irdeleyen araştırmalara ihtiyaç vardır.

Kaynaklara Örnekler:

- www.dramatherapycentral.com/index.php?option=com_content&view=article&id=137:drama-therapy-with-clients-on-the-autism-spectrum&catid=56:articles&Itemid=195
- www.researchautism.net/autism_treatments_therapies_intervention.ikml?print&ra=58&infolevel=4

Yöntemin Değerlendirmesi: Zayıf

Bu yöntemin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren deneysel araştırma henüz yoktur ya da yapılan deneysel araştırmalar bu yöntemin otizmliler üzerinde herhangi bir olumlu etkisi olmadığını göstermiştir.

6. Hayvan Terapileri

Otizmliler çocukların tedavisinde hayvan-çocuk etkileşimi kurarak, çocukta duygusal açıdan gelişme sağlamayı hedefleyen terapilerdir. Ata binme, yunuslarla terapi gibi uygulama türleri vardır. Bu terapilerle ilgili olarak yürütülen çalışmalarda genellikle otizmliler çocukların kaygı ve stres düzeylerinin azaltılmasında yararları olabileceği savunulmaktadır. Ancak, olumlu etkilerini ortaya koyan araştırmalar yoktur. Diğer taraftan, hayvan hakları savunucuları da hayvanların zaten çocuk için de olumlu etkileri olmayan bu tür uygulamalara maruz kalmalarına tepki göstermektedir.

Kaynaklara Örnekler:

- www.dolphinassistedtherapy.com
- www.asatonline.org/treatment/treatments/animal.htm
- www.autismsciencefoundation.org/what-is-autism/autism-diagnosis/beware-non-evidence-based-treatments

Yöntemin Değerlendirmesi: Zayıf

Bu yöntemin otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar üzerinde olumlu etkileri olduğunu gösteren deneysel araştırma henüz yoktur ya da yapılan deneysel araştırmalar bu yöntemin otizmliler çocuklar üzerinde herhangi bir olumlu etkisi olmadığını göstermiştir.3

Yanlışsız Öğretim Yöntemleri

Yanlışsız Öğretim Nedir?

Yanlışsız öğretim tekniği geleneksel yöntemlere göre daha az hatanın gerçekleştiği varsayılan yöntemdir.

Yanlışsız öğretim;

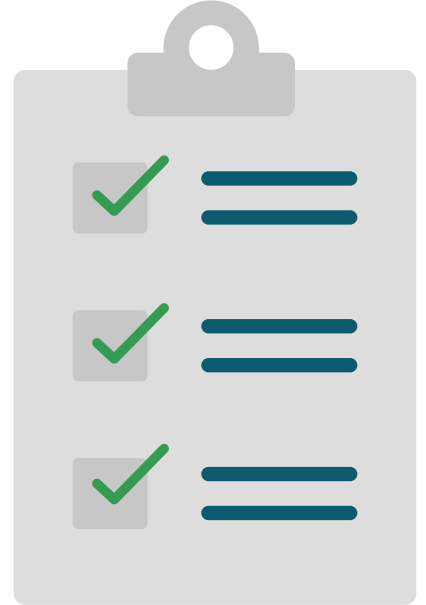
- Hata düzeyinin düşük olması,
- Bireyin daha fazla pekiştireç alması,
- Öğrenen ile öğretene arasında olumlu etkileşim kurulması nedeniyle öğretim sırasında uygun olmayan davranışlar daha az ortaya çıkar.

Yanlışsız öğretim yöntemlerini uygulayacak öğretmenin özellikleri

- Uygulamacı öğreteceği kavram ya da beceriye ilişkin öğrencinin hali hazırdaki işlevde bulunma düzeyini belirlemelidir
- Uygulama öncesinde öğrenciye en uygun hedef davranışları belirlemelidir
- Uygulamacı bir kerede küçük bir bölümün öğretilmesini amaçlamalıdır.
- Uygulamacı öğrenmeyi kolaylaştırıcı ipucu verme, model olma gibi öğretim stratejilerini uygulayabilmelidir.

Tepki İpuçlarının Sunulduğu Öğretim Yöntemleri

- Sabit Bekleme Süreli Öğretim
- Eşzamanlı İpucuyla Öğretim
- Artan Bekleme Süreli Öğretim
- Davranış Öncesi İpucu ve Sınamayla Öğretim
- Davranış Öncesi İpucu ve Silikleştirmeye Öğretim
- Aşamalı Yardımla Öğretim
- İpucunun Giderek Arttırılmasıyla Öğretim
- İpucunun Giderek Azaltılmasıyla Öğretim

Uyaran İpuçlarının Kullanıldığı Yöntemler

- İpucunu Silikleştirmek
- İpucuna Şekil Vermek
- Hedef Uyarana İpucu Ekleme
- Tepki ipuçları yöntemlerinin uyarıcı ipuçları yöntemlerine kıyasla tercih edilmesi önerilmektedir. Tercih edilme sebebi araştırma bulgularının pek çoğunda Tepki ipucuyla öğretim yöntemlerinin daha etkili görülmesidir.

Yanlışsız Öğretim Temel Kavramları

- Hedef Uyararı
- İpucu
- Deneme
- Yanıt Aralığı
- Denemeler Arası Süre
- SilikleŐtirme

Hedef Uyararı:

- Uygulamacının öğrenciye yönelttiği yönerge yada sorudur. Öğrenciye davranıŐı yerine getireceği anımsatılırken nasıl yerine getireceğine ilişkin ipucu verilmez.
- Örn, "Bana sarı topu göster" " Çiçek hangisi?"

İpucu:

- Öğrencinin tepkide bulunmasından önce uygulamacı tarafından bireyin doğru tepkide bulunma olasılığı üzere sunulan yardımdır.
- Yanlışsız öğretim yöntemlerinin tümünde kullanılır.

2 tür ipucu vardır

- 1.Kontrol edici ipucu
- 2.Kontrol edici olmayan ipucu

Deneme:

- Deneme davranış öncesi uyararıları, bireyin davranıŐını, davranış sonrasını kapsar.
- Örn, "Hangisi uçak bana göster?(hedef uyararı)dendiğinde" Bak, bu uçak"(ipucu)ve bireyin vereceği yanıt hepsi deneme sürecini oluşturur.

Yanıt Aralığı:

- Hedef uyararı ve ipucu sunulduktan sonra bireyin yanıt vermesini beklemek üzere geçen süredir.

Denemeler Arası Süre:

- Bireye hedef uyararı ve ipucu sunularak bireyin yanıt vermesi beklendikten sonra yeni bir hedef uyararı sunmak üzere geçen süredir.

SilikleŐtirme:

- Yanlışsız öğretim yöntemlerinde silikleŐtirme 3 durumda yapılır;
 - 1.İpucunda silikleŐtirme
 - 2.PekiŐtirmede silikleŐtirme
 - 3.Uyararıda silikleŐtirme

SABİT BEKLEME SÜRELİ ÖĞRETİM

- Bireyin yanlış yapma olasılığını en aza indiren yöntemlerdendir.
- İki aşamadan oluşur
- 1. Sıfır saniye bekleme süreli denemeler
- 2. Sabit bekleme süreli denemeler

Sıfır Saniye Bekleme Süreli Denemeler

- Beceri yönergesi ve kontrol edici ipucu eşzamanlı sunulur.
- Örn, renk kavramının öğretiminde uygulamacı 'Bu ne renk?'(hedef uyarıcı ve beceri yönergesi) diye sorar, hemen ardından ise 'Kırmızı'(kontrol edici ipucu) yanıtını sunar.
- Sıfır saniye bekleme süreli denemeler, birey ipucu olarak %100 doğru tepkide bulunana dek sürdürülür. Ardından sabit bekleme süreli denemelere geçilir.

Sabit Bekleme Süreli Denemeler

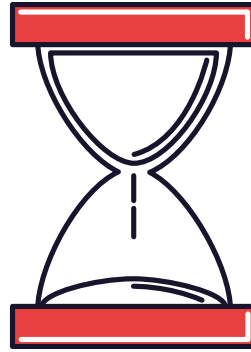
- İpucunun sunulması sabit bir süre beklenerek gerçekleştirilir.
- Yönerge(hedef uyarıcı) ve kontrol edici ipucu arasında geçen süre 4-5sn gibi sabit bir süreye çıkarılır.
- İpucunun türünde bir değişiklik olmaz. Öğretimin tamamında aynı ipucu ile öğretim yürütülür.
- Bireyin hem ipucudan önce hem ipucudan sonra verdiği doğru tepkiler için pekiştirici alması gerekir.

Uygulamacının şu noktalara dikkat etmesi gerekir,

- Davranış Belirlenmelidir, uygulamacı her zaman aynı beceri yönergesi kullanılmalıdır. Uygulamaya başlamadan önce beceri yönergesinin ne olacağına karar verilmelidir. Örn, 'Kırmızıyı göster'.
- İpucunun geciktirme aralığı belirlenmelidir.
- İpucuna Karar Verilmelidir,
- Birey tepkilerine ve bu tepkilere ne şekilde tepkide bulunacağına karar verilmelidir.
- Ölçüte karar verilmelidir.

Yararlanılan Kaynaklar

- Yanlışsız Öğretim Yöntemleri-Prof.Dr. Gönül Kırçali İftar-Prof.Dr. Elif Tekin
- Assessing Special Students
- James A.McLoughlin-Rena B.Lewis
- Farklı Gelişen Çocuklar-Editör; Adnan Kulaksızoğlu

Sabit Bekleme Süreli Öğretim

- İki aşamadan oluşur.
- Sıfır saniye bekleme süreli denemeler
- Sabit bekleme süreli denemeler
- Belli bir sayıda sunulan sıfır saniye bekleme denemelerinde, hedef uyarıcıdan sonra çocuğun doğru yanıt vermesini sağlamak üzere kontrol edici ipucu sunulur. Genellikle bu denemeler birey ipucu olarak %100 doğru tepkide bulununcaya kadar devam eder.
- Daha sonra beceri yönergesi ve kontrol edici ipucu arasında geçen sabit süre belirlenir ve tüm öğretim oturumlarında bu sabit süre kadar bekler (sabit bekleme süreli deneme oturumları).
- İpucu geciktirme aralığı: Beceri yönergesi ve kontrol edici ipucu arasında geçen süre.

5 tür birey tepkisi vardır.

- İpucundan önce doğru
- İpucundan sonra doğru
- İpucundan önce yanlış
- İpucundan sonra yanlış
- Tepkide bulunmama
- Hedef uyaran sunulur.
- Birkaç sn. tepkide bulunması için beklenir. Bekleme süresi tek basamaklı dav. İçin 3–4 sn, zincirleme dav. İçin max 8 sn olarak belirlenir.
- Kontrol edici ipucu sunulur.
- İlk birkaç oturum sıfır saniyeli denemeler yapılır.

Örnek:

Y: Yunus, bu işaretin adı ne?

–Bekleme süresi kadar beklenir.

Y: Diş sağlığına uygundur.

–Kaydedilir.

Y: Yunus bu işaretin adı ne?

• (1001, 1002, 1003 sayılır..tepki için fırsat bekliyorum..)

Ç: Çöpe atınız.

Y: Çok güzel. Bravo.

Y: Yunus bu işaretin adı ne?

Ç: Kardan adam.

Y: Yunus bu işaret buzdolabında saklayınız.

şimdi sen söyle.

Ç: Buzdolabında saklayınız.

Y: Aferin.

Örnek 2:

Y: Cem, bunlardan hangisi elma?

Ç: Yanıt yok.

Y: Belirlenen süre kadar bekler.

Y: Bu elma.

Şimdi sen göster.

Ç: Bu.

Y: Aferin.

• Değerlendirme, öğretim oturumlarında toplanır. Kayıt tutulur.

• Ör: Bekleme süresi 4 sn ise 4 sn kadar beklenir.

cevap gelmezse veya yanlış cevap gelirse (–) olarak kaydedilir.

12mart	13mart	14 mart	15 mart	16 mart
O sn	O sn	4 sn	4 sn	4 sn
+	+	-	-	+
+	+	-	+	-
+	+	+	+	+